

УДК 37.017:316.6

Пірен Марія,

ORCID iD 0000-0002-7225-1242

e-mail: m.piren@chnu.edu.ua

Кармалюк Сергій,

ORCID iD 0000-0002-4944-1638

e-mail: s.karmaliuk@chnu.edu.ua

СОЦІОУПРАВЛІНСЬКА СКЛАДОВА ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11)-150-165

Анотація. У статті проаналізована соціоуправлінська складова патріотичного виховання української молоді в процесі розбудови держави, економічної кризи та війни на Сході. Стверджується, що перед органами державної влади, публічного управління та вищою школою України поставлені важливі завдання, щодо формування в сучасній молоді державницьких світоглядних переконань та почуття патріотизму. Ухвалені державні цільові програми патріотичного виховання потребують формування цілісної загальнодержавної політики національно-патріотичного виховання, в основі якої – поєднання управлінської вертикалі з інститутами громадянського суспільства. Визначено, що для виконання поставлених завдань необхідне переосмислення підходів з боку органів державного управління, місцевого самоврядування та закладів вищої освіти до патріотичного виховання в контексті трансформації світоглядних переконань молодих українців. Стверджується, що Україна, яка проголосила європейський вектор свого розвитку, має орієнтуватись на європейські практики в системі патріотичного виховання, дотримуючись принципу: «єдність у різноманітності». В результаті проведеного порівняльного аналізу обґрунтовано, що процес реалізації державної програми патріотичного виховання потребує врахування регіональних, етнічних та культурних традицій як умови, що суттєво впливає на формування національної ідентичності молоді. Окремо відзначена необхідність зміни органами публічного управління підходів щодо послідовності ланок соціального ланцюга з «держава – суспільство – людина» на «людина – суспільство – держава». Наголошено на важливості державної підтримки активної діяльності українських молодіжних громадських об'єднань, таких як «Пласт», Спілка української молоді тощо. Констатується, що лише

забезпечення з боку органів публічного управління, функціонування центрів національно-патріотичного виховання бажаного результату не дасть.

Ключові слова: державна влада; публічне управління; заклади освіти; національно-патріотичне виховання; громадянські організації; патріотизм; молодь; державні програми; управлінська складова; соціалізація.

Постановка проблеми. В умовах кризи традиційної системи цінностей та ідеологем набуває актуальності пошук нової громадянської ідентичності серед української молоді. Соціально-політичні умови, що склалися в процесі демократичного державотворення, посилені кризовим станом економіки й пандемією коронавірусу, поставили перед системами публічного управління та вищої освіти України особливі завдання. З огляду на війну на Сході та нестабільну внутрішню ситуацію первинним завданням органів місцевого самоврядування та закладів освіти ми бачимо формування в сучасної молоді державницьких світоглядних переконань. Особливу увагу необхідно зосередити на залученні молоді до участі в громадському житті, що сприятиме закріпленню в молодих людей почуття національної гідності та ідентичності.

Однак молодий українець має бути патріотом не лише місцевого, регіонального спрямування, що активізувався в результаті політики децентралізації, він має бути патріотом державного рівня, який любить свою Батьківщину, поважає свій народ, готовий захищати незалежність, територіальну цілісність держави та її суверенітет.

Звернення до психологічного осмислення історичних традицій виховання молоді, формування громадянина і патріота має стати засобом відновлення соціальної ідентичності суспільства. Як результат, на державному рівні було ухвалено цілу низку цільових програм патріотичного виховання, остання з яких – «Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року» [1]. Згадані програми поставили перед органами державного управління, місцевого самоврядування та закладами вищої освіти цілком конкретні завдання – «забезпечення формування цілісної загальнодержавної політики національно-патріотичного виховання, в основі якої є поєднання управлінської вертикалі з інститутами громадянського суспільства» [1], а також заклали

розуміння патріотизму як найважливішого соціально-культурного, духовного ресурсу, використання якого може істотно мобілізувати піднесення патріотичної активності молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження особливостей патріотичного виховання сучасної молоді, необхідність більш глибокого обґрунтування питання її самоідентифікації в процесі навчання у вищій школі та вплив управлінської діяльності органів державної влади на згадані процеси зумовило напрацювання значного масиву інформації з цієї проблематики. Вивченням питання патріотичного виховання молоді опікувалися представники історичного, педагогічного, психологічного, соціологічного, філософського та управлінського напрямів українського наукового простору.

Питання патріотичного виховання управлінської еліти державних інститутів, вектори розвитку публічного управління у сфері національно-патріотичного виховання в Україні, взаємодії влади і громади, управлінських механізмів впливу на виховання патріотичної особистості в умовах становлення незалежної держави висвітлюються в роботах сучасних дослідників М. Пірен [2], Л. Гонюкової [3–4], Н. Липовської [5], В. Марковець [6–8] та інших. У своєму дослідженні Н. Липовська звернула увагу на причини депатріотизації української молоді, наслідком чого стало різке зниження почуття єдності та гідності. Авторка вказала й причину такого стану, наголосивши на тому, що «діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування які беруть участь у національно-патріотичному вихованні, не забезпечується оновленням форм і методів роботи з молоддю, характеризується невизначеністю, безсистемністю, невмінням зосередитися на вирішенні найбільш важливих, нагальних завдань» [5]. Л. Гонюкова зосередила увагу на аналізі основних аспектів державної політики підтримки громадянського суспільства, а також розглянула механізми реалізації громадянськості й законодавчу базу для цього [3]. В. Марковець дослідила вплив сучасних управлінських механізмів на розвиток політичної культури, й виокремила технології впливу державної політики на процес формування патріотичного виховання молоді [6].

М. Пірен зосередила увагу на питаннях елітології та етнопсихології [2; 15]. Над особливостями ціннісних орієнтацій молоді працювали Г. Костюк [9], Л. Сердюк [10], Л. Співак [11]. Зокрема, у свої працях вони зосередились на вивченні проблеми формування особистісних цінностей в процесі соціалізації молоді та їх взаємодії з потребами, адже ціннісні орієнтації цілком залежать від цінностей соціальної спільноти, з якою себе ідентифікує особистість, вони формують ставлення молодої людини до матеріальних і духовних цінностей, а також виступають потужним регулятором поведінки людини в певних соціальних умовах. І. Бех і К. Чорна [12] досліджували проблему моральних пріоритетів, що б забезпечили стійке мирне співіснування різних етносів.

На думку В. Липинського [13], важливо бути патріотом, а не шовіністом. Він вважає, що лише толерантність до всіх етносів дасть змогу розвиватися українській державності.

Дослідженню етнополітичних складових розвитку українського суспільства з урахуванням особливостей державної етнонаціональної політики присвячено наукові напрацювання О. Рафальського [14] та М. Пірен [15–17]. Вони приділили значну увагу дослідженню етнопсихологічних процесів, а також визначили актуальні напрями та детермінанти суспільно-політичних підходів щодо формування патріотизму молодого покоління в сучасних умовах. Питання національної ідентичності молоді знайшли відображення в публікаціях С. Кармалюка [18–19]. В. Сухомлинський звернув увагу на проблему освіченості молодих людей. На думку автора, почуття патріотизму нерозривно пов'язано з культурним розвитком особистості, світоглядною стійкістю, творчою працею тощо [20]. Г. Філіпчук наголосив на реалізації головної, на його думку, ідеї – виховання української нації. Він також констатує, що провідне місце в процесі патріотичного виховання посідає національна культура та освіта [21]. Соціолог Л. Чупрій [22] звертає увагу на те, що рівень патріотизму українських громадян є недостатньо високим. На його погляд, архіважливо приділяти належну увагу вихованню саме молоді. Її необхідно виховувати на кращих прикладах життя борців за становлення української державності, через донесення до молодих людей

правдивої інформації про героїчне минуле українського народу. Лише тоді, через століття забуття, нищення, приниження, молоде покоління зможе відродити свою національну самобутність, ідентичність. Відмінні від загалу роздуми щодо патріотичного виховання молоді представлені в публікаціях С. Сергієнка [23], де піддано жорсткій критиці Міністерство освіти і науки України, звинувативши представників влади в «насадженні гомогенних поглядів і заангажованого націоналістичними цінностями бачення реальності» [23]. На його думку, текст концепції національно-патріотичного виховання [24] весь просякнутий ідеями україноцентризму, що не сприяє формуванню толерантності в молоді.

Водночас, незважаючи на багатоманітність трактувань під час вивчення цього питання, нині ще не сформовано єдиних підходів щодо впливу публічного управління на процес патріотичного виховання української молоді.

Мета статті полягає в переосмисленні підходів з боку органів державного управління, місцевого самоврядування та закладів вищої освіти до патріотичного виховання в контексті ствердження української державності та трансформації світоглядних переконань молодих українців.

Методи дослідження. Під час дослідження застосовано методи порівняння, узагальнення та синтезу. Це дає можливість неупереджено з наукового погляду проаналізувати та узагальнити наявну проблему, виокремити основні зміни в організації патріотичного виховання на рівні держави як в управлінській, так і освітянській сферах.

Виклад основного матеріалу. В. Сухомлинський визначив патріотичне виховання як «сферу духовного життя, яка проникає в усе, пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується. Патріотизм, як діяльнісна спрямованість свідомості, волі, почуттів, як єдність думки і справи дуже складно пов'язана з освіченістю, етичною, естетичною, емоційною культурою, світоглядною стійкістю, творчою працею» [20, с. 314].

У статті 6 Закону України «Про освіту» визначено, що засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є «виховання патріотизму, поваги до

культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, усвідомлення потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення» [25]. Отже, можемо стверджувати, що удосконалення та розвиток загальнодержавної політики національно-патріотичного виховання «шляхом формування та утвердження української громадянської ідентичності на основі єдиних суспільно-державних (національних) цінностей і загальнолюдських цінностей, принципів любові і гордості за власну державу» [1] є нині пріоритетним завданням як системи державного управління, так і системи освіти.

Водночас, в контексті розбудови національної держави, процес реалізації державної програми патріотичного виховання, на нашу думку, потребує врахування регіональних, етнічних та культурних традицій як умов, що суттєво впливає на формування національної ідентичності. «Маємо звернути увагу на релігійні традиції та психологічні особливості. Вони по-різному впливають на здійснення державної молодіжної політики вже тому, що в різних регіонах більшого поширення набули ті чи інші релігійні течії, конфесії та психологічні особливості. Окрім того, сила їхнього впливу на свідомість населення також різна» [18, с. 261].

На сучасному етапі розвитку України виникає нагальна потреба переосмислення усього, що зроблено за 30 років незалежності. Органи державної влади, місцевого самоврядування мають активно включитися в реалізацію системних заходів, передбачених державними програмами й спрямованих на посилення патріотичного виховання молоді, формування нового українського громадянина на основі поваги до національних символів, участі в громадсько-патріотичному житті країни, верховенстві права, толерантному ставленню до цінностей та переконань представників інших культур, психологічної готовності захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

Слід зауважити, що почуття патріотизму не може ґрунтуватися на зовнішньому чи управлінському розпорядженні або заохоченні. Воно з боку психологічно-інтелектуального розуміння є покликом душі, має спонукальну силу до

відповідального діяння. Почуття патріотизму не пов'язується з низовими буттєвими прагненнями. Зазвичай воно пов'язане з високими життєвизначальними орієнтирами особистості: честю, гідністю, справедливістю, турботою про інших тощо.

Саме тому національно-патріотичне виховання в системі нового освітньо-громадянського виховного ідеалу потребує суттєвої трансформації управлінської складової патріотичного виховання молоді. Адже бажання свідомо розбудувати Україну як суверенну, незалежну, демократичну, соціальну державу, забезпечити її безпеку під час війни на Сході, в складі військових підрозділів, ставши до лав добровольців, працюючи волонтером, мужньо відстоюючи кожен клаптик її землі, не можливо спонукати ніякими наказами. Сьогодні потребує «задати відповідний настрій алгоритму держави вже як інституту, який обслуговує потреби людини й суспільства. Таким чином, змінюється послідовність ланок соціального ланцюга. Замість «держава – суспільство – людина», виникає послідовність типу «людина – держава – суспільство», вивільняючи поступово місце для наступного закономірного зв'язку «людина – суспільство – держава» [5].

Таким чином, в освітньо-громадському ідеалі державницького виховання управлінська складова набуває нового смислу. Адже в державницько-орієнтованій особистості, її духовні переконання несуперечливо переносяться на політичне мислення й чуттєві переживання, виступаючи міцним бар'єром проти будь-яких деструктивних провокацій.

Патріотично вихована особистість почуватиметься комфортно за умови, коли державне життя базуватиметься на вищих моральних цінностях і принципах. Водночас «варто розуміти, що психологічна модель особистості людини в процесі її формування та соціалізації визначає особистісні цінності як основу її індивідуальної активності, яка базується на мотивації щодо задоволення власних потреб» [19].

Яскраві приклади сьогодення свідчать, що в душах ще багатьох громадян панує невпевненість і розчарування. Ми вважаємо, що на державному рівні необхідне серйозне переосмислення складових елементів патріотичного виховання. Насамперед воно повинно базуватися на нових героях, нових

перемогах, нових звершеннях, адже «розбудова ефективної та відповідальної управлінської вертикалі з громадською підтримкою модернізації країни є питанням національної безпеки» [1]. На відміну від старшого покоління, сучасній молоді не потрібно відмовлятися від попередніх парадигм. Вона легко засвоює нові, актуальні для сьогодення цінності, які формуються в процесі соціально-економічних та політичних змін в Україні. Для молоді процес поглинання нових ціннісних орієнтацій є природним процесом. Беззаперечно, кожна молода людина також засвоює цінності батьків і своєї сім'ї, але вплив школи, засобів масової інформації, громадських організацій є більш потужним, що зумовлює у молодого покоління зміну світогляду та інше бачення суспільно-політичних процесів.

Якщо раніше виконання свого громадянського обов'язку для молоді не мало особливого значення, то після Євромайдану та війни на Сході ціннісні орієнтації молоді, в плані патріотизму, захисту Батьківщини, інтересів і свободи її громадян, помітно змінились.

XXI століття задекларувало себе як століття відкритих суспільств, відкритих можливостей, прозорості й мобільності. Американське та європейське бачення проблеми патріотизму базується на принципі «єдність у різноманітності», як результат, доміантою виховання там є формування прихильності до універсальних громадянських якостей й почуття приналежності до єдиної світової спільноти.

Безумовно, Україна, яка проголосила європейський вектор свого розвитку, має орієнтуватись на схожі практики в системі патріотичного виховання. Як зазначено на сайті Міністерства освіти і науки України, «національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, освітніх закладів, громадських організацій, сім'ї та інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського та конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної

держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації» [26].

Погоджуємось з думкою В. Марковець, що «організаційний механізм реалізації державно-патріотичної ідеології - це весь комплекс здійснюваних заходів із залученням матеріально-технічних і духовних засобів та здійснених у відповідних формах, задля максимальної реалізації загальних і специфічних завдань з формування і розвитку громадянина-патріота» [7]. Тому вважаємо, що державний патріотизм повинен знайти відгук й серед представників національних меншин, адже проблема 2014 року, коли в Криму українці російського походження, які представляли органи державної влади, перейшли на бік окупантів, є більш ніж наочною. «За даними контррозвідки СБУ, 15 тис. міліціонерів, прикордонників і співробітників спецслужб в Криму погодились на колаборацію. Вдумаємось в ці цифри: з 13 тис. військовослужбовців Збройних сил України, розміщених на той момент на півострові, лише 3,9 тис. осіб залишилися вірні присязі. І це ще непогано: серед співробітників кримського СБУ стали зрадниками 90 % особового складу, а серед місцевих міліціонерів – всі 99 %»[19].

Розбудова сучасної демократичної держави та утвердження в ній громадянського суспільства потребує модернізації підходів до розуміння виховного ідеалу. З цього приводу дуже влучно у свій час висловився В. Липинський, який стверджував, що «бути патріотом – це значить шукати задоволення не в тім, щоб бути українцем, а в тім щоб було чесно носити ім'я українця. Бути патріотом – це значить, перш за все вимагати гарних і добрих вчинків від себе, як від українця, а не перш за все, ненавидіти інших тому, що вони не українці, бути патріотом це значить бути українцем, виховувати в собі, перш за все громадянські, політичні, державотворчі прикмети, віру в Бога і послух його законам, тобто духовні вартості» [13, с.77].

Висновки та напрями подальших досліджень. Узагальнено патріотизмом можна назвати любов до своєї

Батьківщини, народу, етносу. Це швидше почуття, аніж політична ідея, але це почуття може бути поставлене на служіння добробуту власного народу. Соціоуправлінська складова патріотичного виховання української молоді посідає важливе місце в системі захисту та утвердження української державності. Водночас органи державного управління та місцеве самоврядування отримують бажаний результат лише за умови поєднання управлінської вертикалі з інститутами громадянського суспільства. Формування патріотизму в сучасній молоді залежить як від різних факторів (соціальних, мотиваційних, економічних), так і від соціалізаційного оточення особистості (сім'ї, школи, держави, церкви, тощо). Отже, лише забезпечення з боку органів публічного управління, функціонування центрів національно-патріотичного виховання бажаного результату не дасть.

Важливо, щоб формування патріотичних орієнтацій молоді було закладено її родиною ще у дитинстві, коли засвоюються 70 % інформації для подальшої соціалізації. Також суттєво сприятиме патріотичному вихованню молоді активна діяльність українських молодіжних громадських об'єднань, зокрема українського пластового руху, Спілки української молоді тощо. Однак необхідно зауважити, що зазначені організації потребують серйозної державної підтримки.

Нині потрібен дієвий державний механізм реалізації патріотичної ідеології в процесі формування духовного потенціалу молодого покоління. Почуття патріотизму й громадянськості відіграє роль найкращого інтегратора людей, як громадян однієї держави, що спроможні спільно впливати на державотворчі, демократичні процеси.

Наслідуючи історичний досвід свого народу та країн цивілізованого світу, в Україні на сучасному етапі патріотизм проявляється активною громадською позицією молоді щодо захисту як своїх прав та інтересів, так й інтересів держави. Держава має активно застосовувати усі наявні механізми впливу на духовний потенціал молоді, включаючи органи публічного управління, з метою формування нових світоглядних орієнтацій молодого покоління, які базуються на

патріотизмі, національній ідентичності та повазі до державного ладу.

Перспективи подальших досліджень вказаної проблематики вбачаються у таких напрямках: вплив органів публічного управління на національну самоідентифікацію молоді як один із найважливіших чинників її самоствердження; вивчення особливостей реалізації цілісної загальнодержавної політики національно-патріотичного виховання в Україні; вивчення підходів органів державної влади та місцевого самоврядування до проблеми формування патріотичних і ціннісних орієнтацій молоді на регіональному (етнічному) рівні.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 р. № 673. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-na-period-do-2025-roku-ta-vnesennya-zmin-do-deyakihi-i300621-673> (дата звернення : 19.01.2022).
2. Пірен М. І. Політико-управлінська еліта України : соціолого-психологічний аналіз : монографія. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2013. 424 с.
3. Гонюкова Л. В. Основні напрями співпраці влади та громади і необхідні для цього умови. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2015. № 3. URL:<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=819> (дата звернення : 18.01.2022).
4. Гонюкова Л. В., Кармалюк С. П. Управлінські аспекти національної самоідентифікації молоді, як психологічний чинник її самоствердження в українському суспільстві. *Вісник НАДУ*. 2018. № 3. С. 131–137.
5. Липовська Н. А. Вектори розвитку публічного управління в сфері національно-патріотичного виховання. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2021. Вип. 1(48). URL : [http://dridu.dp.ua/zbirnik_dums/2021/2021_01\(48\)/06.pdf](http://dridu.dp.ua/zbirnik_dums/2021/2021_01(48)/06.pdf) (дата звернення : 24.01.2022).
6. Марковець В. М. Управлінський вплив на виховання патріотичної особистості в умовах становлення незалежної держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 7. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=735> (дата звернення : 24.01.2022).
7. Марковець В. М. Технології впливу державної політики на процес формування патріотичного виховання молоді. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2014. № 8. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=746> (дата звернення : 20.01.2022).

8. Марковець В. М. Виховання патріотичної особистості в умовах становлення незалежної держави: державно-управлінський аспект. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 43. URL : http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_43/fail/17.pdf (дата звернення : 24.01.2022).
9. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості : монографія. Київ : Радянська школа, 1989. 608 с.
10. Сердюк Л. З. Психологічні особливості ціннісних орієнтацій студентської молоді. *Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації*. 2012. № 2. С. 311–317.
11. Співак Л. М. Психологія розвитку національної самосвідомості особистості в юності : монографія. Кам'янець-Подільський : ТОВ Друкарня Рута, 2015. 300 с.
12. Бех І. Д. Чорна К. І. Національна ідея в становленні громадянина – патріота України. *Електронна бібліотека методичної літератури : вебсайт*. URL : <https://cutt.ly/ISneMIS> (дата звернення : 19.01.2022).
13. Липинський В. Націоналізм, патріотизм і шовінізм. (Лист п. В. Липинського до п. Богдана Шемета, написаний у Рейхенау, Австрія дня 12.12.1925 у відповідь на поставлене питання). *Сучасність*. 1992. № 6. С. 76–78.
14. Рафальський О. О. Консолідація українського суспільства : етнополітичний вимір : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2018. 393 с.
15. Пірен М. І. Етнопсихологія: підручник. Київ : Університет «Україна», 2011. 526 с.
16. Пірен М. І. Європейські цінності детермінанта змін в сучасній Україні : навчальний посібник-практикум. Чернівці : Друк-Арт, 2016. 256 с.
17. Пірен М. І. Освітньо-мотиваційний потенціал демократичного державотворення в Україні : посібник-практикум. Чернівці : Технодрук, 2021. 256 с.
18. Кармалюк С. П. Реалізація молодіжної політики в Україні в сучасних умовах : соціальні та регіональні аспекти. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том IX : Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія. Вип. 9*. Київ : Талком, 2016. С. 258–267.
19. Кармалюк С. П. Формування патріотичних цінностей особистості на сучасному етапі. *Якісна освіта в Україні: тенденції, проблеми, перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 26–28 жовтня 2017 р.* URL : <https://docplayer.net/81676797-Yakisna-osvita-v-ukrayini-tendenciyi-problemi-perspektivi.html> (дата звернення : 15.01.2022).
20. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості. *Вибрані твори : в 5-ти т.* Київ : Радянська школа, 1976. Т. 1. 653 с.
21. Філіпчук Г. Національна ідентичність: культурно-освітній вимір : монографія. Чернівці : Друк Арт, 2016. 304 с.

22. Чупрій Л. В. Патріотичне виховання в Україні: стан і перспективи. URL : <http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/9410/2/9.pdf> (дата звернення : 19.01.2022).
23. Сергієнко С. Чого чекати від впровадження національно-патріотичного виховання? URL : <https://commons.com.ua/uk/chogo-chekati/> (дата звернення : 19.01.2022).
24. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України: наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text> (дата звернення : 20.01.2022).
25. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення : 18.01.2022).
26. Національно-патріотичне виховання. *Міністерство освіти і науки України* : вебсайт. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robota-ta-zahist-prav-ditini/nacionalno-patriotichne-vihovannya> (дата звернення : 19.01.2022).

References

1. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy natsionalno-patriotichnoho vykhovannia na period do 2025 roku ta vnesennia zmin do deiakikh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy from 30 chervnia 2021 № 673. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-nacionalno-patriotichnoho-vihovannya-na-period-do-2025-roku-ta-vnesennya-zmin-do-deyakihi-i300621-673> [in Ukrainian].
2. Piren, M. I. (2013), *Polityko-upravlins'ka elita Ukrainy: sotsiolo-hopsykhologichnyi analiz* [Political and managerial elite of Ukraine: sociological and psychological analysis]: monohrafiia. Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet, 424 [in Ukrainian].
3. Honiukova, L. V. (2015), *Osnovni napriamy spivpratsi vlady ta hromady i neobkhidni dlia tsoho umovy* [The main directions of cooperation between the government and the community and the necessary conditions for this]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. 3. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=819> [in Ukrainian].
4. Honiukova, L. V. & Karmaliuk, S.P. (2018), *Upravlins'ki aspekty natsional'noi samoidentyfikatsii molodi, yak psykhologichnyi chynnyk yii samostverdzhennia v ukrains'komu suspilstvi* [Administrative aspects of national self-identification of youth as a psychological factor of its self-government in society], *Visnyk NADU*, 3, 131–137 [in Ukrainian].
5. Lypovska, N. A. (2021), *Vektory rozvytku publicznego upravlinnia v sferi natsional'no-patriotichnoho vykhovannia* [Vectors of development of public administration in the field of national-patriotic education], *Derzhavne*

- upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, 1(48), Retrieved from [http://dridu.dp.ua/zbirnik_dums/2021/2021_01\(48\)/06.pdf](http://dridu.dp.ua/zbirnik_dums/2021/2021_01(48)/06.pdf) [in Ukrainian].
6. Markovets, V. M. (2014), Upravlins'kyi vplyv na vykhovannia patriotychnoi osobystosti v umovakh stanovlennia nezaleznoi derzhavy [Management influence on the education of patriotic personality in the conditions of becoming an independent state], *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 7. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=735> [in Ukrainian].
  7. Markovets, V. M. (2014), Tekhnologii vplyvu derzhavnoi polityky na protses formuvannia patriotychnoho vykhovannia molodi [Technologies of influence of state policy on the process of formation of patriotic education of youth]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 8. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=746> [in Ukrainian].
  8. Markovets, V. M. (2015), Vykhovannia patriotychnoi osobystosti v umovakh stanovlennia nezaleznoi derzhavy: derzhavno-upravlinskyi aspekt [Education of the patriotic personality in the conditions of formation of the independent state: the state-administrative aspect], *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, 43. Retrieved from http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/edu_43/fail/17.pdf [in Ukrainian].
  9. Kostiuk, H. S. (1989), Navchal'no-vykhovnyi protses i psykhychnyi rozvytok osobystosti [Educational process and mental development of personality]: monohrafiia. Kyiv: Radianska shkola, 608 [in Ukrainian].
  10. Serdiuk, L. Z. (2012), Psykholohichni osoblyvosti tsinnisnykh oriantatsii studenty'koi molodi [Psychological features of value orientations of student youth]. *Osvita rehionu. Politolohiia, psykholohiia, komunikatsii*. 2. 311–317 [in Ukrainian].
  11. Spivak, L. M. (2015), Psykholohiia rozvytku natsionalnoi samosvidomosti osobystosti v yunosti [Psychology of development of national self-consciousness of the person in youth]: monohrafiia. Kamianets-Podilskyi: TOV Drukarnia Ruta, 300 [in Ukrainian].
  12. Bekh, I.D. Chorna, K.I. Natsionalna ideia v stanovlenni hromadianyna – patriota Ukrainy [The national idea in becoming a citizen – a patriot of Ukraine]. Retrieved from <https://cutt.ly/ISneMIS> [in Ukrainian].
  13. Lypynskyi, V. (1992), Natsionalizm, patriotyzm i shovinizm [Nationalism, patriotism and chauvinism]. (Lyst p. V. Lypynskoho do p. B. Shemeta, napysanyi u Reikhenav, Avstriia dnia 12. KhII.1925 u vidpovid na postavlene pytannia). *Suchasnist*, 6, 76–78 [in Ukrainian].
  14. Rafalskyi, O. O. (2018), Konsolidatsiia ukrains'koho suspil'stva: etnopolitychnyi vymir [Consolidation of Ukrainian society: ethnopolitical dimension]: monohrafiia Kyiv: IPIEND im. I.F. Kurasa, 393. [in Ukrainian].
  15. Piren M. I. (2011), Etnopsykholohiia [Ethnopsychology]: pidruchnyk. Kyiv: Universytet «Ukraina», 526. [in Ukrainian].
  16. Piren, M. I. (2016), Yevropeis'ki tsinnosti determinanta zmin v suchasni Ukraini [European values of the determinant of change in modern Ukraine]: navchalnyi posibnyk-praktykum. Chernivtsi: Druk-Art, 256 [in Ukrainian].

17. Piren, M. I. (2021), *Osvitno-motyvatsiyni potentsial demokratychnoho derzhavotvorenia v Ukraini* [Educational and motivational potential of democratic state formation in Ukraine]: posibnyk-praktykum. Chernivtsi: Tekhnodruk, 256 [in Ukrainian].
18. Karmaliuk, S. P. (2016), *Realizatsiia molodizhnoi polityky v Ukraini v suchasnykh umovakh: sotsial'ni ta rehionalni aspekty* [The implementation of youth policy in Ukraine in modern conditions, psychosocial and regional aspects] *Aktualni problemy psykholohii: zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H.S. Kostiuks NAPN Ukrainy*. Tom. IX: Zahalna psykholohiia. Istorychna psykholohiia. Etnichna psykholohiia. Vypusk 9. Kyiv: Talkom, 258–267. [in Ukrainian].
19. Karmaliuk, S. P. (2017), *Formuvannia patriotychnykh tsinnostei osobystosti na suchasnomu etapi* [Formation of patriotic values of personality at the modern stage]. *Yakisna osvita v Ukraini: tendentsii, problemy, perspektyvy: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 26–28 zhovtnia 2017*. Retrieved from <https://docplayer.net/81676797-Yakisna-osvita-v-ukrayini-tendetsiyni-problemi-perspektivi.html> [in Ukrainian].
20. Sukhomlynskyi, V. O. (1976), *Problemy vykhovannia vsebichno rozvynenoj osobystosti* [Problems of education of the comprehensively developed personality]. *Vybr. tvory: v 5-ty t*. Kyiv: Radianska shkola, T. 1. 653. [in Ukrainian].
21. Filipchuk, H. (2016), *Natsionalna identychnist: kul'turno-osvitnii vymir* [National identity: cultural and educational dimension]: monohrafiia. Chernivtsi: Druk Art, 304. [in Ukrainian].
22. Chuprii, L. V. *Patriotychno vykhovannia v Ukraini: stan i perspektyvy* [Patriotic education in Ukraine: state and prospects]. Retrieved from <http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/9410/2/9.pdf>. [in Ukrainian].
23. Serhiienko, S. *Choho chekaty vid vprovadzhennia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia?* [What to expect from the introduction of national-patriotic education?]. Retrieved from <https://commons.com.ua/uk/chogo-chehati/> [in Ukrainian].
24. *Kontseptsiiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy 641 from 16.06.2015*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text> [in Ukrainian].
25. *Pro osvitu: Zakon Ukrainy 2145-VIII from 5 veresnia 2017 roku* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. [in Ukrainian].
26. *Natsional'no-patriotychno vykhovannia*. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/natsionalno-patriotichne-vihovannya> Retrieved from [in Ukrainian].

SOCIO-MANAGEMENT COMPONENT OF PATRIOTIC EDUCATION OF YOUTH IN THE CONTEXT OF BUILDING THE UKRAINIAN STATE

Piren Maria

Karmaliuk Sergii

Abstract. The article analyzes the socio-managerial component of patriotic education of Ukrainian youth in the process of state building, economic crisis and war in the East. It is claimed that the bodies of state power, public administration and higher education of Ukraine are set important tasks for the formation of state youth, beliefs and patriotism in modern youth. The approved state target programs of patriotic education require the formation of a holistic national policy of national-patriotic education, based on the combination of the management vertical with the institutions of civil society. It is determined that in order to fulfill the set tasks it is necessary to rethink the approaches of public administration, local self-government and higher education institutions to patriotic education of youth in the context of transformation of worldviews of young Ukrainians. It is argued that Ukraine, which has proclaimed the European vector of its development, should focus on European practices in the system of patriotic education, adhering to the principle: «unity in diversity». As a result of the comparative analysis, it is substantiated that the process of implementation of the state program of patriotic education requires consideration of regional, ethnic and cultural traditions as a condition that significantly affects the formation of national identity of youth. The need to change the public administration's approaches to the sequence of links in the social chain from «state – society – man» to «man – society – state» was noted separately. The importance of state support for the active activities of Ukrainian youth public associations such as Plast, the Union of Ukrainian Youth, etc. was emphasized. It is stated that only the provision of public administration, the functioning of the centers of national and patriotic education will not give the desired result.

Key words: state power, public administration, educational institutions, national-patriotic education, civil organizations, patriotism, youth, state programs, administrative component, socialization.